

Kerpics Judit (SZTE JGYPK):

Mindennapi olvasmányok – Két kalendárium a 1850-es, 1860-as évekből

Kulcsszavak: művelődéstörténet, kalendáriumirodalom, hétköznapi olvasmány, irodalmi piac

Előadásomban a 19-20. századi magyar művelődés egyik meghatározó műfajával, a kalendáriummal foglalkozom két konkrét kötet közelebbi vizsgálatán keresztül. A 19. század közepére a magyar kalendáriumirodalom egyre gyarapodott, és új attribútumokat is felvett. Az eredeti időjelző funkció, vagyis az év napjainak számlálása, jeles napok és ünnepek felsorolása, éves időjárás-előrejelzés mellett egyre több praktikus tanács, ismeretterjesztő írás és szépirodalmi szöveg került be ezekbe az eredendően olcsó, széles néprétegekhez eljutó kiadványokba. Olyannyira, hogy a tulajdonképpeni naptár olykor teljesen eltűnt a kötetekből, és egy évente megjelenő, vegyes műfajú szövegeket egybegyűjtő, hétköznapi olvasásra szánt, gyakorlati célokkal bíró kiadvány lett belőle. Podmaniczky Frigyes és nővére, Jósika Júlia (szül. Podmaniczky Júlia) mindkettőn kipróbálták magukat a kalendáriumszerkesztésben: Podmaniczky Frigyes az 1857-es Délibáb Képes Naptár, míg Jósika Júlia az 1861-es Hölgnaptár szerkesztője volt. Egyikük sem folytatta a vállalkozást az első kötet után, és mindketten egy-egy hetilaphoz kapcsolódó kiadványt szerkesztettek. A szerzői gárda közt is van átfedés, de egymástól nagyon eltérő célközönségnek készültek igen különböző kivitelben. Míg a Délibáb Képes Naptára a munkás- és paraszti réteg művelődését célozta meg, mégis díszes, gazdagon illusztrált és drága kalendárium volt, addig a Hölgnaptár a középosztály művelt hölgyeinek készült egyszerű, kevés képpel ellátott, olcsó kivitelben. Az ellentmondás feloldásához a 19. század közepi olvasóközönség összetételét, elvárásait és a kiadói gyakorlatokat vizsgálom meg. Előadásom a korszakra jellemző olvasási szokásokra, művelődési lehetőségekre és az irodalmi piac sajátos működéseire világít rá két, egymáshoz időben közeli példán keresztül.